

Conrad van Alphen over Mikhail Pletnev

In april komend jaar zal Mikhail Pletnev in Rotterdam alle werken voor piano en orkest van Rachmaninoff spelen, samen met het onvolprezen Sinfonia Rotterdam onder leiding van Conrad van Alphen, die al veel langer met de maestro werkt. We spraken met de dirigent.

Hoe is het contact met Pletnev eigenlijk ontstaan?

Dan moeten we terug naar het begin van mijn carrière, toen ik vaak in Bulgarije werkte. Daar was een agente met connecties in Rusland en zij haalde me naar de Kaukasus, naar Kislovodsk, een mystieke plek eigenlijk, in Rusland een heel bekend kuuroord. De Russische intelligentsia kwam daar samen en zo ontstond een rijk cultureel leven met onder andere een schitterende Philharmonie. Elke zondagmiddag was er een concert en daar werd ik chef-dirigent. Ondertussen dirigeerde ik verschillende orkesten in Rusland, o.a. in Novosibirsk, en toen Pletnev weer met orkest wilde optreden, werd daar mijn naam genoemd. Ik zat op dat moment in

China en met wat kunst en vliegwerk arriveerde ik in Novosibirsk na een hele nacht vliegen. Er was zelfs geen tijd om me even op te frissen, want Pletnev en het voltallige orkesten zaten al op het podium op mij te wachten. 'Hij voelt zich niet lekker en hij is niet zo vrolijk', zei iemand. Ik dacht nog 'dat treft, ik ook niet.'

We hebben wat Mozart en Beethoven gedaan en kennelijk was hij content met hoe ik werkte met het orkest en hij zei: 'We gaan vaker samenwerken'. Een week later werd ik gebeld door zijn manager. Ik werd meteen geboekt voor een tour met het Russian National Orchestra en we hebben veel concerten gedaan samen, tot in Colombia en China aan toe.

Om een goede dirigent te zijn moet een musicus over een enorme zelfbeheersing beschikken.'

SERGEI RACHMANINOFF

Lucas Debargue sprak ooit over de passionele, bijna animale reactie van het Russische publiek op muziek.

Dat is zeker zo. Ik heb vaak in Moskou in de beroemde Tchaikovsky-Zaal en ook in de grote zaal van het conservatorium gedirigeerd en daar hangt een heel bijzondere sfeer, iedereen komt om te genieten. Ze komen met drie generaties, je voelt aan alles, het is belangrijk. Ik mis dat heel erg.

Pletnev is als dirigent heel gereserveerd.

Ja, ik ben heel anders, maar ik heb enorme bewondering voor hem. Elke

dirigent heeft zijn eigen persoonlijkheid en dat maakt het juist interessant.

En nu komt hij naar Rotterdam voor een Rachmaninoff-festival. Een eer lijkt me, want hij kan spelen waar hij wil?

Zeker, ik had hem gevraagd voor één concert en een masterclass. Ik wist dat hij daar niet zo'n zin in zou hebben, maar hij liet weten dat hij wel alle pianoconcerten wilde doen.' Al heel snel kwam er nog een enthousiast mailtje achteraan: 'En de *Paganini-Variaties!*'

U zei: 'Hij speelt meer als een dichter dan als een architect.' Mooi gezegd, want soms is hij wel erg vrij met de partituur. Zou de componist daar altijd blij mee zijn?

Soms wel, soms niet. In het Tweede Concert van Rachmaninoff neemt hij heel weinig vrijheid en dan komt zijn uitvoerig dicht bij die van Rachmaninoff zelf. Ik vind het niet moeilijk om hem te begeleiden, want hij heeft altijd een heel heldere taal. Het pianoconcert van Schumann hebben we vaker gedaan en hij neemt het begin zeer langzaam, maar door zijn kleuren worden de noten bijna als woorden en dat geeft zo'n kracht, dan vergeet je het tempo en wordt je door hem in de muziek getrokken.

Rachmaninoff zei over dirigeren: 'Van alle muzikale gaven is dirigeren in een klasse apart – een persoonlijk talent dat niet aangeleerd kan worden. Om een goede dirigent te zijn moet een musicus over een enorme zelfbeheersing beschikken. Hij moet de kracht hebben om stil te zijn. En met stil bedoel ik niet rustig en onbewogen. De volledige intensiteit van muzikale emotie moet er zijn, maar de kern ervan is de kalmte van het perfecte mentaal evenwichtigheid en gecontroleerde kracht. Als ik dirigeer, ervaar ik hetzelfde gevoel als wanneer ik mijn auto bestuur – een innerlijke kalmte die me de volledige beheersing geeft over mezelf en over de krachten, muzikaal of mechanisch, tot mijn beschikking.'

Dat herken ik zeker, en wat hij zegt over autorijden is leuk, maar welke kwaliteiten het zijn? Dat ligt vooral in je persoonlijkheid, in je karakter. Ik speelde contrabas in orkesten en toen ik wilde gaan dirigeren heb ik eerst uitgeprobeerd of een orkest überhaupt op mij reageert. Dat is een absolute voorwaarde, anders kun je nog zoveel studeren, als een orkest niet met je meegaat, werkt het niet. Ik hou ook niet van teveel repeteren, er is altijd een spanningsboog in de repetities en je moet pieken bij het concert. Sinfonia Rotterdam is een kamerorkest en bij groter symfonisch werk zoals dat van Rachmaninoff, nodigen we studenten van de conservatoria van Den Haag en Rotterdam uit om mee te spelen. Ze moeten wel tot in de puntjes voorbereid zijn en het is altijd een win-win situatie. De studenten leren veel en onze vaste musici kunnen iets van hun kennis en ervaring overdragen.

Pianoconcerten zijn moeilijk voor de dirigent?

Zeker, een violist of een zanger begeleiden voelt natuurlijker. Ook fysiek, de pianist zit achter de klep van de vleugel, ik zorg altijd dat ik nog om het hoekje kan kijken, en soms hoor je de piano ook

Conrad van Alphen met zijn Sinfonia Rotterdam.

niet goed in een groot fortissimo. Daarom wil ik ook in de voorbereiding elke noot van een pianoconcert kennen en begrijpen. Dan voel je je veilig, als dat niet zo is, word je onzeker en dat voelt een orkest, en dan gebeuren dingen te laat of niet helemaal samen.

En het derde van Rachmaninoff in het bijzonder?

Ja, door de complexiteit van thema's en door de structuur. De richting is niet altijd duidelijk, soms moet je in lange lijnen denken en dan weer in details.

Maar eerst gaat u o.a. nog met Oud en Nieuw de Stuttgarter Philharmoniker dirigeren in de Negende Beethoven en de Eerste Symfonie van Brahms.

Ja, daar ben ik de laatste vier, vijf jaar steeds te gast. Ik ervaar het als een compliment dat ik word gevraagd voor Brahms. Dat speelt zo'n Zuid-Duits orkest zo prachtig met zoveel diepte en Schwung. Net zoals een Franse orkest beter is in Ravel en Debussy en voor Russisch repertoire moet je eigenlijk in Rusland zijn, dan gaan je haren recht overeind staan!

Het zal niet authentiek worden.

Nee, wat dat betreft hou ik van een ouderwetse Beethoven. Ik hou van ietsje langzamer, lange lijnen en met een volle klank. Dat past bij mijn persoon. Ik heb respect voor de authentieke benadering en vind het soms goed, maar ik hou niet van dogma's waardoor naar mijn gevoel muzikaal gezien in plaats van vernieuwend juist heel conservatief wordt gemusiceerd. Luister naar Karajan, je kunt zeggen wat je wilt, maar die is steengoed en hij wist lange muzikale lijnen te maken. Het is zo mooi als je de muziek met alle passie en energie in volle overtuiging *in het moment tot leven kunt wekken*.

ERIC SCHOONES

30 december en 1 januari Stuttgarter Philharmoniker (Beethoven en Brahms)
15-17 april Sinfonia Rotterdam (Rachmaninoff-Pletnev Festival)
www.conradvanalphen.com